

Samenwerkingsverband

‘Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho’

Eindrapportage 2019-2020

Colofon

Auteurs	<p>Programmateam samenwerkingsverband 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho':</p> <p>Hogeschool Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> • Renske Krijger • Mariska Oudwater • Carla Spek • Ellis Wertenbroek <p>Hogeschool Inholland</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emiel Akkermans • Adrie Oosterom <p>Codarts</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marion Schiffers <p>Vo-koepel CVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herma Verbeij <p>Erasmus Universiteit Rotterdam</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marianne den Hertog • Rowan Huijgen • Jorian Waleson
Website	www.aansluiting-vo-ho010.nl
Contact	Contact naar aanleiding van deze rapportage: SamenwerkingVO-HO@hr.nl

Visie aansluiting vo-ho

“Onze school/opleiding ziet het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het vo en ho om leerlingen/studenten dusdanig op te leiden en te begeleiden dat ze in staat zijn succesvol te zijn in het vervolgonderwijs en uiteindelijk op de arbeidsmarkt. We bereiden de leerlingen in het vo goed voor op de overstap naar het ho en in het ho sluiten we goed aan op het vo voor een soepele overgang. Dat doen we door structureel aandacht te besteden aan de aansluitingspijlers: loopbaanontwikkeling en -begeleiding, vaardigheden en vakinhoudelijke aansluiting en aan monitoring van studiesucces. Hierbij is kennisdeling en samenwerking tussen het vo en ho waardevol en noodzakelijk ter verbetering van de wederzijdse invulling van het onderwijs.”

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
2. Terugblik samenwerkingsverband vo-ho in een notendop	6
3. Terugblik en uitdagingen vanuit de werkgroepen.....	8
4. Vooruitblik samenwerkingsverband vo-ho	14
Bijlage: KSF's en KPI's 2019-2022	15

1. Inleiding

Zoals voor iedereen, is ook voor het samenwerkingsverband 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho' de laatste periode van het schooljaar heel anders verlopen dan we aan het begin van het jaar voor ogen hadden. Toen wij op 10 maart bij de werkconferentie bij de Erasmus Universiteit Rotterdam plotseling geen handen meer mochten schudden voelde dat nogal vreemd. Dat kort daarna de deuren dichtgingen in het vo en ho en de pandemie een feit werd, konden we ons toen nog niet voorstellen.

Toch kijken we terug op een inspirerend jaar van het samenwerkingsverband. Het jaar van het eerste lustrum; de periode waarin we uitgroeiden van project naar programma. Het jaar dat de Erasmus Universiteit Rotterdam officieel partner is geworden en vo-hbo nu vo-ho is! Onze ambities voor de komende drie jaar zijn vastgelegd, waarbij we gaan inzetten op het verduurzamen van het samenwerkingsverband, zorgen voor continuïteit en het borgen van de aansluiting vo-ho. Voor bestendiging van de aansluiting vo-ho in school-/jaarplannen is een visie op aansluiting vo-ho ontwikkeld waar vanuit scholen en instellingen hun ambitie en acties kunnen formuleren. Daarnaast vinden we het nu tijd worden dat de leerling/student de verbinding vo-ho moet gaan merken en we zicht krijgen op studiesuccesfactoren door (eigen) onderzoek.

Veel collega's uit het vo en ho namen weer deel aan de schoolleidersbijeenkomst in september en de werkconferenties in oktober en maart. Er zijn weer mooie producten opgeleverd, zoals bijv. de publicatie Wiskunde in technische hbo-opleidingen, de Docentenhandleiding profielwerkstuk, de ontwikkeling van een mentortraining, de functionaliteit van het LOB-cv werd uitgebreid, voor het vak Bedrijfseconomie werd een promotiefilmpje gemaakt en er wordt gewerkt aan een Leerlingenhandreiking PWS.

Ook dit jaar hebben we de successen van het samenwerkingsverband bijeengebracht in het e-zine 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho'. Hiermee blikken we terug op dit studiejaar en geven we een inkijkje in de plannen voor volgend jaar.

Leeswijzer

In deze eindrapportage beginnen we met een terugblik vanuit het samenwerkingsverband vo-ho, daarna geven de werkgroepen kort aan wat de behaalde resultaten en de uitdagingen zijn waar ze voor staan. We eindigen met een korte vooruitblik.

Rotterdam, 23 juni 2020

Programmateam 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho':

Herma Verbeij/Adrie Oosterom/Rowan Huijgen (ho-vaardigheden), Renske Krijger/Rowan Huijgen (LOB), Ellis Wertenbroek/Marianne den Hertog/Carla Spek (Nederlands/communicatie), Marion Schiffers (wiskunde), Mariska Oudwater (economie) en Emiel Akkermans/Jorian Waleson (doorstroomcijfers)

Carla Spek en Ellis Wertenbroek

Programmaleiders samenwerkingsverband vo-ho

2. Terugblik samenwerkingsverband vo-ho in een notendop

Samenwerking EUR

- Op 10 maart is de Erasmus Universiteit Rotterdam door de ondertekening van het convenant officieel partner geworden. Vanaf het begin van het studiejaar maakt de EUR al deel uit van vier werkgroepen, te weten LOB, h(b)o-vaardigheden, Doorstroomcijfers en Nederlands/communicatie (Profielwerkstuk-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden). Vooralsnog wordt niet deelgenomen aan de werkgroepen vakinhoudelijke aansluiting economie en wiskunde.

Schoolbezoeken vo op diverse niveaus

- Op strategisch niveau vinden er voor de zomervakantie gesprekken plaats met de bestuurders van CVO, BOOR, LMC, Wartburg College, Hogeschool Inholland, Erasmus Universiteit Rotterdam en Hogeschool Rotterdam over het samenwerkingsverband en specifieke doorstroominformatie. De koepels OSVS, Lentiz, Galilei en OZHW worden vanaf september bezocht.
- Met vo-scholen die aangesloten zijn bij het convenant worden in het najaar op tactisch niveau gesprekken gevoerd aan de hand van een vo-scan, over o.a. betrokkenheid bij het samenwerkingsverband en implementatie van de producten.

Visie op aansluiting vo-ho

- De volgende visie op aansluiting vo-ho is dit studiejaar geformuleerd: "Onze school/opleiding ziet het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het vo en ho om leerlingen/studenten dusdanig op te leiden en te begeleiden dat ze in staat zijn succesvol te zijn in het vervolgonderwijs en uiteindelijk op de arbeidsmarkt. We bereiden de leerlingen in het vo goed voor op de overstap naar het ho en in het ho sluiten we goed aan op het vo voor een soepele overgang. Dat doen we door structureel aandacht te besteden aan de aansluitingspijlers: loopbaanontwikkeling en -begeleiding, vaardigheden en vakinhoudelijke aansluiting en aan monitoring van studiesucces. Hierbij is kennisdeling en samenwerking tussen het vo en ho waardevol en noodzakelijk ter verbetering van de wederzijdse invulling van het onderwijs."
- Kritische succesfactoren en kritische prestatie-indicatoren zijn door het samenwerkingsverband voor de periode 2019-2022 opgesteld (zie bijlage).

Bezoekers bijeenkomsten/conferenties

- Ongeveer 300 collega's hebben zich voor de drie conferenties van het samenwerkingsverband aangemeld. Collega's van vo en ho hebben de bijeenkomsten bezocht (schoolleidersbijeenkomst (56), werkconferenties oktober (100) en maart (141). De inspiratiebijeenkomst, eerder de jaarafsluiting genoemd, in juni is vanwege het Coronavirus afgezegd.
- Steeds meer vakdocenten en teamleiders weten de weg naar de werkconferenties te vinden.
- Werksessies tijdens de werkconferenties worden steeds meer in gezamenlijkheid vo-ho verzorgd.

In verbinding met landelijke organisaties en andere hogescholen

- Met Hogeschool van Amsterdam en Stenden Hogeschool zijn gesprekken gevoerd, bij het LICA (Landelijk Informatie- en expertisecentrum Aansluiting hbo) is het

<p>samenwerkingsverband een terugkerend thema. Ook afzonderlijk maken de werkgroepen verbinding waar nodig.</p>
<p>In verbinding met de gemeente</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het samenwerkingsverband is een gesprekspartner voor de sectorkamer vo-mbo-ho van de gemeente. Daarnaast is er contact op het gebied van professionalisering van mentoren.
<p>Stuurgroep</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anne de Visch Eybergen heeft per 1 maart jl. afscheid genomen van BOOR en is opgevolgd door Huub van Blijswijk in de stuurgroep. Recent is bekend geworden dat Henk Post een nieuwe functie heeft gekregen en de stuurgroep gaat verlaten. Er wordt nog gezocht naar een vervanger voor hem. Sinds dit studiejaar participeren Rutger Engels (EUR), Rob Elgershuizen (LMC) en Richard Toes (werkzaam bij Wartburg College en namens de 'eenpitscholen') in de stuurgroep. Drie keer per jaar overlegt de stuurgroep met het programmateam. • Vertegenwoordigers van de koepels die deel uitmaken van de stuurgroep (beleidsmedewerkers/adviseurs CvB) vormen een adviesgroep en worden betrokken bij de organisatie en invulling van de schoolleidersbijeenkomst in september.
<p>Aansluiting vo-scholen bij convenant</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het aantal vo-scholen dat is aangesloten bij het samenwerkingsverband is sinds vorig jaar 54. Slechts twee scholen in de regio maken geen deel uit van 'Samen werken aan een betere aansluiting'.
<p>Communicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is een begin gemaakt met het optimaliseren van de interne en externe communicatie. Bij de werkconferentie van maart zijn alle betrokkenen achteraf via een 'Terugblik' mail geïnformeerd over de opbrengsten, ook is direct erna een evaluatie uitgezet. Ondanks veel inspanningen is algemene communicatieondersteuning nog niet gerealiseerd. Communicatie blijft van groot belang om het netwerk vo-ho en de kring erbuiten goed te informeren en betrokken te houden bij het samenwerkingsverband. • De respons op de evaluatie onder docenten en managers/teamleiders is laag. Opmerkingen zijn divers en veelal van organisatorische aard. Die worden meegenomen in de verbeterslag voor het komende jaar. Dan gaat ook een andere vorm van evaluatie ingezet worden. Direct na elke bijeenkomst ontvangen de bezoekers een vragenlijst waarmee ze kunnen terugblikken op de bezochte conferentie.
<p>Werkgroepen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De werkgroep PWS-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden (binnen Nederlands/communicatie) wordt per 1 september 2020 samengevoegd met de werkgroep Ho-vaardigheden. De werkgroepen Taalbeleid en Doorlopende leerlijn taalvaardigheid zijn aan het begin van het studiejaar gestopt, omdat de focus de komende jaren op het profielwerkstuk en Taalontwikkeland lesgeven (TOL) ligt.

3. Terugblik en uitdagingen vanuit de werkgroepen

Doorstroomcijfers

Terugblik	Uitdaging
<ul style="list-style-type: none"> • Naast de gebruikelijke update van de monitor is getracht de cijfers van de EUR toe te voegen. Afstemming met de EUR loopt nog. • Naast zes vo-deelnemers in de cijferworkshop tijdens de werkconferentie is door slechts één vo-school naar de cijfers gevraagd. • Het eerder uitgestelde onderzoek met MMI-studenten is gepland (verwachte start eind juni 2020). 	<ul style="list-style-type: none"> • Cijfers van de EUR in Doorstroommonitor krijgen. • Gebruik monitor vergroten bij vo-scholen. • Kritisch kijken naar gebruik monitor: weegt inzet op tegen gebruik? • Uitvoering van het eerder uitgestelde onderzoek met MMI-studenten.

LOB

Terugblik	Uitdaging
<ul style="list-style-type: none"> • Het LOB-cv is op verschillende punten aangepast. Hbo is vervangen voor hoger onderwijs, zodat toekomstige studenten van de EUR ook gebruik kunnen maken van dit instrument. Het is mogelijk om meerdere versies van het LOB-cv te maken voor verschillende opleidingen. Ook is er opgeschaald op de server om aan de toenemende vraag te kunnen voldoen. • Het LOB-cv is onderdeel van de studiekeuzeworkshops van de Erasmus Universiteit Rotterdam. • Op veler verzoek heeft de werkgroep LOB van vo-ho netwerk een speciale training over studeren in het hoger onderwijs ontwikkeld voor mentoren en decanen. • Er wordt in de workshop aandacht besteed aan: <ul style="list-style-type: none"> ○ algemene kennis over het ho; ○ processen voor de poort (studiekeuze); ○ processen aan de poort (inschrijven, selectie, studiekeuzecheck) en ○ processen na de poort (studiesucces, kenmerken goede studenten en uitval). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgdragen voor borging van het LOB-cv in de staande organisatie inzake beheer en ondersteuning. • De mentortraining zou in 2020-2021 op grote schaal worden uitgerold, door corona moeten we echter op zoek naar alternatieven. Naar alle waarschijnlijkheid ontwikkelen we een webinar en/of een MOOC.

<p>Tijdens de werkconferentie is de mentortraining getest.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In samenwerking met de gemeente en het LOB-expertisepunt wordt verkend hoe we een mentortraining kunnen ontwikkelen gericht op coachende vaardigheden. • Er is een eerste aanzet gemaakt voor een LOB-leerlijn. • SOK (Studie Oriëntatie Kit) is een mooie aanvulling op het LOB-cv voor leerlingen in het voorexamenjaar. Mijn-sok.nl van Hogeschool Utrecht komt ook naar de regio Rotterdam. De eerste 3 scholen zijn al gestart en 17 vo-scholen volgen nog in september. • Er wordt momenteel gewerkt aan het krijgen van overeenstemming tussen de betrokken vo-scholen over de tekst voor de gegevensuitwisselingsovereenkomst betreffende het LOB-cv. 	
---	--

Ho-vaardigheden

Terugblik	Uitdaging
<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van de reeds ontwikkelde stukken in het vo-ho netwerk, onderzoek van Tilburg University, de vaardighedenlijn van de Erasmus Universiteit Rotterdam en de ervaringen van scholen is er een basis gemaakt voor een leerlijn hbo-vaardigheden en academische vaardigheden. Deze basis wordt in de komende maanden uitgebouwd met beoordelingsrubrics, en inspirerende voorbeelden. • Tijdens de leernetwerkbijeenkomsten en werkconferenties zijn er diverse best practices gedeeld door de vo-scholen. Dit heeft gezorgd voor kruisbestuivingen en professionalisering in het vo. Een aantal scholen is al zeer goed op weg en heeft het proces en resultaten gedeeld met de deelnemers. (o.a. Wolfert, Melanchthon, Calvin, Willem de Koning zijn hiervan voorbeelden) • De werkgroep PWS en vaardigheden zullen met ingang van aankomend schooljaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Het opzetten van een vaardighedenlijn jaar 1-5/6 vraagt visie en afstemming en facilitering binnen het vo. Besturen en schoolleiding moet hiervoor open staan. • In de ontwikkeling van de vaardighedenlijn moet aan de ene kant een concreet product worden opgeleverd, aan de andere kant is het belangrijk dat er voldoende ruimte geboden wordt aan de scholen om het eigen vaardighedenonderwijs vorm te geven. Het zoeken naar een vorm waarin beiden mogelijk is, is een uitdaging. Te denken valt aan het laten opnemen van een vaardighedenlijn in alle vaksecties en programma's. Dit vraagt om een centrale visie en zeer frequente afstemming tussen ho en vo, maar ook intern in ho en vo. • Het opzetten van een goede communicatie naar de ho-opleidingen, zodat zij goed zicht hebben op de het instroomniveau van de vaardigheden van de nieuwe studenten. Daarbij moet wel duidelijk zijn welke vo-

<p>samen verdergaan als een werkgroep aangezien de vaardigheden in het PWS een ongelofelijk belangrijk onderdeel vormen in de voorbereiding op studeren in het hoger onderwijs.</p>	<p>scholen actief met de vaardigheden bezig zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ho-opleidingen vragen in de tussenperiode rekening te houden met een instroomniveau van vaardigheden die nog niet op het juiste niveau is.
---	--

Wiskunde

Terugblik	Uitdaging
<p>In het afgelopen studiejaar heeft de nadruk sterk gelegen op:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De realisatie van de publicatie wiskunde in de technische hbo-opleidingen, de verspreiding hiervan en kennisdeling over de totstandkoming, het ontwikkelde format en de inhoud van de publicatie. 2. De digitalisering van het wiskundeonderwijs bij de technische opleidingen vanwege de aangetoonde verbetering in studieresultaten en studiesucces. <p>Ad 1. De publicatie is verspreid in het vo in de regio Rotterdam en landelijk onder de aandacht gebracht via: de jaarlijkse studiedag van de landelijke vereniging van wiskunde leraren, het LICA en een VH-studiedag. Het leidde tot veel aanvullende vragen, enthousiasme en kennisdeling met Avans Hogescholen (Den Bosch/Tilburg), Saxion en de HAN en een interview in Profielen met 2 van de samenstellers. Vanwege de corona maatregelen konden enkele geplande bijeenkomsten (LICA en Avans) geen doorgang vinden en is alleen informatie gedeeld. Dit wordt waar mogelijk in het najaar hernomen.</p> <p>Ad 2. Opleidingen met ervaring op het gebied van digitaal lesgeven en toetsen hebben hun kennis en ervaringen gedeeld tijdens werkconferenties en op aanvraag. Ook dit trok landelijk de aandacht van andere Hogescholen en leidde tot verzoeken om advies vanuit de HVA en Windesheim.</p> <p>Ten slotte is ook belangstelling voor het format getoond door de economische opleidingen van de HR. Beide werkgroepen zijn in overleg over</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er ligt een uitdaging in het steeds weer vinden van een goede balans tussen de realisatie van de bredere doelstellingen van het Rotterdamse samenwerkingsverband en de mogelijkheden van de opleidingen en vo onderwijs. Om die reden blijven we binnen de werkgroep zoeken naar een aanpak die aansluit op de vragen en wensen die bij docenten leven en die voortkomen uit de dagelijkse onderwijspraktijk. Zij moeten in the lead blijven. • Het succes van alle acties staat of valt met de betrokkenheid en bereidheid van docenten. Daarbij is echter ook een sterke betrokkenheid van bestuurders, directies en onderwijsmanagers nodig om soms net dat extra zetje te geven of te besluiten over veranderingen die noodzakelijk zijn en breder opgepakt moeten worden. Daarmee ondersteun je ook de voorlopers die hun nek uitsteken maar nog niet altijd de waardering en support vinden die ze verdienen. • De coronacrisis heeft ons voornemen tot verdere digitalisering van het wiskunde onderwijs onverwacht in de kaart gespeeld. In het komende studiejaar hopen we daar goed op door te kunnen bouwen en de ingezette versnelling zo optimaal mogelijk te kunnen benutten. • De belangrijkste uitdaging blijft bij dit alles of leerlingen en studenten echt profijt trekken uit alle acties en zich hiervan bewust zijn. Dat geldt ook voor hetgeen zij hierin zelf in de hand hebben.

de wijze waarop verbeteracties op het gebied van wiskunde en economie zijn te realiseren.

Economie

Terugblik	Uitdaging
<ul style="list-style-type: none"> • Het promofilmpje voor het profielkeuzevak Bedrijfseconomie is gemaakt en gedeeld via diverse kanalen. Zie het filmpje hier. • De overzichten van de havo-examenstof economie en BE zijn ontwikkeld en onder de aandacht gebracht bij de economische opleidingen. Door deze overzichten krijgen docenten beter inzicht in het startniveau van de instromende student en kunnen ze hier (beter) op aansluiten. • Er is een vragenlijst opgesteld om de effecten van de Rotterdamse business case in kaart te brengen. Helaas kon de case dit voorjaar door het coronavirus niet doorgaan. We hebben dus nog geen data kunnen verzamelen. • We hebben geïnventariseerd of er belangstelling is voor een netwerk 'Kennissuitwisseling economie'. Er blijkt weinig belangstelling te zijn voor een dergelijk netwerk. De reden hiervoor is dat de vakinhoudelijke aansluiting in principe goed is (mits de leerling BE heeft gevolgd). Daarnaast geven docenten meer prioriteit aan vaardigheden, het LOB-programma en de vakinhoudelijke aansluiting Nederlands. We hebben daarom besloten geen heel netwerk op te tuigen, maar economie docenten 1x per jaar de gelegenheid te geven om kennis en ervaring uit te wisselen tijdens één van de werkconferenties. De werkgroep gaat wel nog door. Er vloeien enkele nieuwe taken voort uit de doelstellingen van dit jaar zoals de lobby voor BE en het onderzoek belemmeringen deelname Rotterdamse Business case 	<ul style="list-style-type: none"> • We zouden het liefst zien dat iedere student die instroomt bij een economische hbo-opleiding examen gedaan heeft in BE. Om dit te bereiken moeten naar ons idee de volgende stappen binnen het vo worden genomen: <ul style="list-style-type: none"> A. Alle vo-scholen bieden hun leerlingen de mogelijkheid om het vak BE te kiezen. B. Een aanpassing van het E&M profiel: Het liefst zouden we zien dat BE een verplicht vak wordt binnen het E&M profiel. Er zou ook voor gekozen kunnen worden om leerlingen binnen het verplichte deel te laten kiezen tussen Economie OF BE. Maar het aanpassen van het profiel is een besluit op landelijk niveau. Zolang dat er niet is adviseren we vo-scholen om BE verplicht te stellen in de vrije ruimte. Indien BE geen verplicht karakter krijgt is het belangrijk dat decanen, mentoren en vakdocenten de keuze voor Bedrijfseconomie heel actief stimuleren bij leerlingen die een economische hbo-opleiding willen volgen. C. Tenslotte moet bedrijfseconomie ook gewoon een keuzevak worden/blijven bij alle profielen. • Docenten het belang laten inzien van aansluiten bij de vakinhoudelijke kennis van de instromende student. • De deelname aan de RBC lijkt terug te lopen. Vo-scholen geven aan dat ze door het nieuwe en zeer volle examenprogramma BE geen ruimte hebben voor extra projecten. Het kan dus lastig worden om voldoende deelnemers aan de RBC EN het onderzoek te laten deelnemen. We zullen het komende jaar onderzoeken of er naast tijdsgebrek meer belemmeringen zijn en of we deze belemmeringen kunnen wegnemen.

	<ul style="list-style-type: none"> Omdat de vakinhoudelijke aansluiting economie geen prioriteit heeft voor docenten, zal het een uitdaging zijn om jaarlijks een economisch thema's/onderwerp te vinden dat docenten stimuleert om deel te nemen.
--	---

PWS-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden

Terugblik	Uitdaging
<ul style="list-style-type: none"> Het belang van het PWS ter afronding van een doorlopende leerlijn (onderzoeks)vaardigheden in het vo en als bindmiddel met de onderzoeksmodules en de manier van werken in het ho wordt landelijk en regionaal steeds meer gevoeld. Zo zijn er gesprekken gevoerd met een inspecteur van het vo in het kader van onderzoek naar vaardigheden en met collega's uit het ho voor samenwerking en heeft er uitwisseling plaatsgevonden met collega's van hbo-instellingen ter inspiratie. De werkgroep, die uit actieve leden van vo-scholen en hbo-instellingen bestaat, is dit jaar bezig geweest om de zes katernen van de Docentenhandleiding PWS inhoudelijk vorm te geven. Eind juni komen ze ter beschikking via de website van het samenwerkingsverband vo-ho. Tijdens de werkconferenties in oktober en maart mochten de aangeboden PWS-workshops op belangstelling rekenen van een grote en diverse groep mensen uit het vo en ho. Met hun bijdrage hebben we o.a. de Docentenhandleiding PWS aan kunnen vullen. De grote verschillen binnen en tussen vo-scholen hebben ons gesterkt in het feit dat er behoefte is aan meer uniformiteit en duidelijkheid wat de verwachtingen zijn vanuit het hbo. In die behoefte speelt de werkgroep in. Er is een aanzet gemaakt tot interne verbindingen met de werkgroep. Zo hebben er bij Hogeschool Rotterdam gesprekken plaatsgevonden met de Mediatheek en de 	<ul style="list-style-type: none"> Een logische stap per 1 september is het opgaan van de werkgroep PWS-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden in de werkgroep Vaardigheden. Deze laatste heeft er namelijk voor gekozen om de komende jaren het accent te leggen op onderzoeksvaardigheden in een doorlopende leerlijn. In gezamenlijkheid kan gewerkt worden aan de ambitieuze doelstellingen, voor de werkgroep PWS zijn dat o.a.: het ontwikkelen van de docentenhandleiding 2.0 en rubrics ter beoordeling van het PWS, de leerlingenhandleiding en het stimuleren van het gebruik van beide handreikingen binnen de aangesloten vo-scholen. Maar met name willen wij in contact met de vo-scholen en ho-instellingen professionalisering van docenten en uitwisseling van vo-leerlingen en hbo-studenten in de begeleiding van het PWS vorm gaan geven. Daarvoor hebben we vo-scholen nodig die deel willen nemen aan de pilots. De werkgroepleden hebben aangegeven graag mee te willen werken om de bovenstaande ambities uit te werken. Daarvoor willen ze wel graag gefaciliteerd worden, dat was dit schooljaar meestal niet het geval. In de werkgroep zijn er verder vacatures voor docenten die werkzaam zijn in het hbo en onderzoeksmodules verzorgen. In de samenwerking met de EUR willen we vooral kijken hoe we elkaar kunnen

<p>afdeling Studievoorzichting die verantwoordelijk is voor de website profielwerkstuk. Inhoud en proces van onderzoeksvaardigheden vo-ho moeten zoveel mogelijk een doorlopende lijn vormen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanaf het begin van het studiejaar is de EUR bij de werkgroep aangesloten. Voor de aansluiting vwo-ho is gestart met het ontwikkelen van een leerlingenhandleiding. Die zal een plek krijgen op de website van de EUR en aangevuld worden met filmpjes. Vanuit deze handleiding wordt er toegewerkt naar een leerlingenhandleiding voor havo-hbo. 	<p>versterken en gebruik kunnen maken van elkaars ervaringen. Gezamenlijk het belang van PWS in de aansluiting promoten, hoort daarbij. Steeds duidelijker zal worden wat de overeenkomsten en verschillen zijn in de doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden van havo naar hbo en van vwo naar wo en daarmee krijgen de onderwijssoorten steeds meer een eigen gezicht. De havo worstelt nog steeds met het imago van 'vwo-light'.</p>
---	---

Inclusief en taalontwikkeland lesgeven (TOL)

Terugblik	Uitdaging
<ul style="list-style-type: none"> • Dit jaar zijn vijf scholen verder gegaan met het vraagstuk 'Hoe krijg je taalontwikkeland lesgeven (TOL) de school in?' en is hiervoor een stappenplan ontwikkeld. Hierin zijn de eerder ontwikkelde producten; de vragenlijst voor docenten, de workshop en de TOL-zine opgenomen. Het behoefteonderzoek onder leerlingen heeft helaas nog niet plaatsgevonden. • Tijdens de conferenties van oktober en maart jl. werd de workshop waarbij veel praktische werkvormen werden gedeeld door veel belangstellenden uit vo en hbo gevolgd. • Binnen de HR is de TOL-training ontwikkeld. Ook voor het vo (en mbo) is deze toegankelijk. De training bestaat uit een introductie in taalgericht lesgeven van een dagdeel en een verdiepende training van vier dagdelen waarbij de deelnemers hun eigen lesmateriaal TOL-proof kunnen maken. Mede vanwege de coronacrisis heeft de training niet plaatsgevonden en wordt voor volgend jaar nagedacht over een online variant. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname vo-docenten aan de TOL-training • Meer aandacht voor TOL in het management en facilitering van docenten. • Uitbreiding van scholen bij de werkgroep. • Vervolg: behoefteonderzoek bij leerlingen en starten met implementatie van TOL binnen de eigen school.

4. Vooruitblik samenwerkingsverband vo-ho

<p>Samenwerkingsverband verduurzamen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Invulling geven aan de plannen tot 2022.
<p>Verbreding en verdieping</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behoud van vo-scholen die convenant getekend hebben en betrokkenheid bij samenwerkingsverband van iedereen die werkzaam is in de bovenbouw van het vo en de propedeuse van het ho. • Concrete, vraaggerichte acties ('voelbaar' voor leerlingen en studenten).
<p>Aansluiting beleggen in organisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visie op aansluiting vastleggen in scholen/instellingen met focus en plan van aanpak. • Facilitering betrokkenen vloeit daaruit voort.
<p>Verbinding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbinding met interne ontwikkelingen bij hogescholen, universiteit en vo-scholen. • Betrokkenheid leerlingen/studenten bij samenwerkingsverband. • Samenwerking met Onderwijsnetwerk Zuid-Holland (ONZ). • Verbinding met landelijk ontwikkelingen en gemeente.
<p>Organisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duidelijkheid over rol en taken werkgroepcoördinator, programmaleider, werkgroepleden en contactpersoon vo-scholen/opleidingen.
<p>Bijeenkomsten/werkconferenties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stuurgroep en adviesgroep betrekken bij organisatie en invulling schoolleidersbijeenkomst. • Meer sturing vanuit scholen/opleidingen op aanwezigheid bij werkconferenties.
<p>Werkgroepen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flexibiliteit: veranderen/bijstellen van werkgroepen/thema's. Hierbij inspelen op vragen vo-scholen/opleidingen en actualiteit. • Duidelijkheid eindigheid thema's/werkgroepen en inbedding (van producten) in organisatie. • Grotere betrokkenheid van vakdocenten (bovenbouw vo en propedeuse ho) in de werkgroepen. • Iedere werkgroep heeft zijn eigen dynamiek, autonomie in werkwijze, aanpak informeel en in prettige sfeer. • Verbinding tussen de werkgroepen en integreren aansluitingsthema's.
<p>Communicatie verbeteren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Experimenteren met nieuwe vorm van evaluatie onder bezoekers (werk)conferenties.
<p>Onderzoek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeksafdelingen hogescholen, EUR en MMI betrekken bij het samenwerkingsverband.
<p>Aansluiting EUR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vormgeven aan een duidelijke havo-hbo en vwo-wo-lijn, waarbij we elkaar proberen te versterken en aan te vullen.

Bijlage: KSF's en KPI's 2019-2022

Samenwerkingsverband

1. Bij onze partners van vo en ho zal onderzoek worden uitgevoerd. We willen weten of interventies een bijdrage leveren aan de verbetering van het studiesucces van de studenten die doorstromen van vo naar ho en we onderzoeken of we de juiste acties/producten inzetten om dit te bereiken. Iedere werkgroep heeft daartoe kritische succesfactoren en -prestatie-indicatoren geformuleerd.
2. In 2022 is bij alle betrokken vo-scholen en ho-instellingen de visie op aansluiting vo-ho opgenomen in het school-/jaarplan. Dit checken we door deze plannen op te vragen en gesprekken daarover te voeren. Uiteindelijk willen we weten of aansluiting vo-ho bestendig is binnen de instellingen, maar vooral ook of daadwerkelijk interventies zijn ingezet om de aansluiting te verbeteren.
3. Vanuit de visie op aansluiting vo-ho en met de gegevens uit de doorstroommonitor/instituutsrapportage/terugkoppelingsrapportage oud-leerlingen heeft 75% van de vo-scholen en hbo-opleidingen ambities geformuleerd voor de aansluiting vo-ho.
4. Bij alle betrokken vo-scholen en ho-instellingen zijn minimaal twee producten van het samenwerkingsverband geïntegreerd in het onderwijs. Dit checken we met een vragenlijst.
5. Leerlingen/studenten merken dat er in het vo beter aangesloten wordt op het ho en andersom. Dit onderzoeken we door onderzoeksresultaten van het 1e 100 dagenonderzoek, LOB-cv en NSE te koppelen aan eigen onderzoek en hierover gesprekken te voeren.
6. Het is belangrijk om vo-leerlingen goed voor te bereiden op de overstap van vo naar ho en het onderwijs en de begeleiding goed af te stemmen op de binnenkomende student. Dat betekent dat we kennis hebben van de inhoud en opzet van elkaars onderwijs en daar ook rekening mee houden als het gaat om bepalen van eindniveau en startniveau. Essentieel is dat scholen de (werk)conferenties bezoeken. Nog belangrijker is om te weten of docenten een koppeling met de eigen school-/lespraktijk maken. Afvaardiging van alle vo-scholen en ho-instituten bij iedere (werk)conferentie wordt in kaart gebracht met behulp van de deelnemerslijsten. Er vindt terugkoppeling plaats aan de vo-ho besturen.

Doorstroominformatie

1. We geven scholen inzage in gegevens over doorstroom, uitval en rendement. Het is van belang om te beschikken over adequate informatie over het studiesucces van leerlingen/studenten om betekenis te kunnen geven aan de hbo-instroom-, -uitval- en -doorstroomcijfers. Daarom is er aandacht voor monitoring, evaluatie en analyse van de doorstroom. De dataset wordt jaarlijks geactualiseerd. In 2022 is er een verkenning gedaan of het mogelijk is voor de betrokken instellingen om de doorstroommonitor zelf te raadplegen. Daarnaast wordt bekeken of OCW een rol kan spelen in het leveren van een doorstroommonitor.

2. Naar aanleiding van de cijfers en de visie op aansluiting vo-ho stellen instellingen ambities op. Door zelfregie wordt een beroep gedaan op het bewust gebruiken van de doorstroommonitor. Het doel achter de dataset is om hierover in gesprek te gaan met de scholen. De interpretatie en de thema's voor interventies, bepalen de instellingen zelf. Daarbij kunnen ze de reeds ontwikkelde middelen vanuit het samenwerkingsverband inzetten. Ze kunnen het samenwerkingsverband verzoeken om nieuw aanbod te ontwikkelen.
3. We willen de waarde van het netwerk onderzoeken en het werkende netwerk versterken. Studenten MMI onderzoeken dit middels design thinking. Uitkomsten geven richting aan de toekomst. Project loopt van juni 2020 t/m januari 2021. Verbinding met andere werkgroepen is onderdeel van het onderzoek. Initiatief en monitoring is in handen van de werkgroep Doorstroomcijfers.
4. Aanvullend onderzoek wordt ingezet naar aanleiding van de gegevens van de doorstroommonitor en de gevoerde gesprekken met de bestuurders van de scholen.

LOB

1. We willen de inhoud van LOB-lessen gericht op de overgang vo-ho naar het ho optimaliseren. Dit doen we:
  - Met workshops tijdens de werkconferenties in het kader van het samenwerkingsverband vindt de komende jaren kennisuitwisseling vo-ho op het gebied van LOB plaats. Deze conferenties moeten ook input opleveren voor mentortrainingen, het LOB-cv en de leerdoelenlijn. Een kwart van de participerende scholen heeft in 2022 zo'n workshop bijgewoond.
  - Met een aanbod aan mentortrainingen. In 2022 heeft 50% van de vo-scholen deelgenomen aan de volgende mentortrainingen: 1) een kennissessie "Studeren in het ho" wordt aangeboden tijdens de werkconferenties en in de school geborgd bij de decaan. 2) een training "het LOB-gesprek". Ook maken zij gebruik van de door het samenwerkingsverband opgestelde lessen en leerlingopdrachten.

Het meetbare en merkbare effect bepalen we in samenwerking met de werkgroep doorstroomcijfers. In 2022 waarderen de leerlingen hun mentor met een hoger cijfer voor de begeleiding in de studiekeuze nadat zij één of beide mentortrainingen hebben gevolgd.

2. Met de leerdoelenlijn bieden we een kader voor de LOB-leerlijn. In 2022 is de leerdoelenlijn LOB onder 80% van de vo-scholen van het samenwerkingsverband bekend en vormt deze een kader voor de ontwikkeling van de LOB-lijn binnen de school. Er is een start gemaakt met een online platform voor de leerdoelenlijn, waar 'good practices' per doel door scholen worden gedeeld. Het meetbare en merkbare effect bepalen we in samenwerking met de werkgroep doorstroomcijfers.
3. We willen het gebruik van het LOB-cv stimuleren en vergroten. In 2022 maakt 20% van de faculteiten van de EUR en 80% van de hbo-opleidingen gebruik van het LOB-cv tijdens de SKC. Dit doen we door het LOB-cv in te zetten bij de studiekeuzeworkshops van de EUR waardoor alle

leerlingen (100%) die deelnemen een LOB-cv hebben. Bij de hogescholen stimuleren we het gebruik bij netwerkbijeenkomsten studieloopbaancoaching (slc)/professionele identiteit (PI). In 2022 kunnen meer leerlingen gebruik maken van het LOB-cv. Er zijn minimaal 30.000 accounts in gebruik. Het meetbare en merkbare effect bepalen we in samenwerking met de werkgroep doorstroomcijfers.

4. Om vo-scholen te ondersteunen bij studiekeuze lessen is de Studie Oriëntatie Kit beschikbaar. In 2022 is de Studie Oriëntatie Kit (SOK) in de Rotterdamse regio geïntroduceerd en werkt 30% van de vo-scholen met dit instrument in combinatie met het LOB-cv. Mogelijkheden worden onderzocht hoe deze in relatie tot het ho gebruikt kan worden. Het meetbare en merkbaar effect bepalen we in samenwerking met de werkgroep doorstroomcijfers.

Ho-vaardigheden

1. Kennisdeling vo-ho en ervaringen delen op het gebied van ho-vaardigheden is essentieel om te komen tot een doorlopende leerlijn (onderzoeks)vaardigheden van jaar 1 in het vo t/m de propedeuse in het ho. Daartoe zetten we het volgende in.
  - a. In 2020 is er een actief leernetwerk aan de slag. Hierin participeren vo, hbo en wo. Leerlingen en studenten worden uitgenodigd aan dit leernetwerk deel te nemen.
  - b. Vanaf nu tot 2022 zal er een keer in de twee jaar een inspiratietour georganiseerd worden. Deze wordt na elke tour geëvalueerd.
  - c. Van nu tot aan 2022 zullen de workshops tijdens de werkconferenties in het teken staan van ervaringen, good practices en kennisuitwisseling vo-ho op het gebied van (onderzoeks)vaardigheden en het PWS. Een kwart van de participerende scholen heeft zo'n workshop bijgewoond. Tevens zal er bij de conferenties meer ruimte worden geboden om te netwerken en het maken van vervolgafspraken tussen de bezoekers onderling. Deze conferenties moeten ook input opleveren voor de PWS-handleidingen. Een kwart van de participerende scholen heeft zo'n workshop bijgewoond. Met deelnemerslijsten wordt dit gecheckt.
  - d. In 2022 is er een inspiratiebundel ontwikkeld met inspirerende voorbeelden vanuit het vo en het ho en doorlopende leerlijnen. Minimaal 50% van de scholen en opleidingen zijn op de hoogte van de inspiratiebundel vaardigheden en deze wordt structureel ingezet en/of toegepast in de begeleiding van de leerlingen. Dit wordt met een vragenlijst onderzocht.
2. Voor de aansluiting vo-ho is het van belang dat benoemd wordt wat de hbo- en wo-vaardigheden zijn. Daarmee kan het eindniveau voor het vo en het startniveau voor het hbo worden bepaald. Essentieel voor een doorlopende leerlijn (onderzoeks)vaardigheden. In 2022 is er een vaardighedenraamwerk ontwikkeld. Minimaal 50% van de scholen en opleidingen zijn op de hoogte van de leidraad vaardigheden en deze wordt structureel ingezet en/of toegepast in de begeleiding van de leerlingen. Dit wordt met een vragenlijst onderzocht.

3. In 2021 is er een PWS-leerlingenhandleiding ontwikkeld met aandacht voor de ho-vaardigheden waarbij er wordt gedifferentieerd tussen havo en vwo. In aanvulling op deze leerlingenhandleiding wordt docentenhandleiding 2.0 ontwikkeld die correspondeert met de inhoud voor de leerlingerversie. (Delen van) deze handleidingen worden gebruikt door 70% van de leden van het netwerk. Dit wordt met een vragenlijst onderzocht. Leerlingen leren in het PWS werken met de hbo-vaardigheden en academische vaardigheden die in het ho van hen worden gevraagd.
4. De leerlingen- en docentenhandleiding moeten een plek krijgen waar ze makkelijk te vinden zijn voor docenten en leerlingen. Met middelen die de doelgroep aanspreekt vullen we de tekst aan. In 2022 heeft het materiaal een plek gekregen op de website van de EUR en wordt bij Hogeschool Rotterdam aangesloten op de bestaande profielwerkstuksite. Er zijn filmpjes en/of animaties ontwikkeld in de samenwerking waarmee leerlingen en docenten meer leren over de vaardigheden in het PWS. (Delen van) dit product wordt gebruikt door 70% van de leden van het netwerk. Dit wordt met een vragenlijst onderzocht.
5. Om tot een goed resultaat te komen van het PWS is zorgvuldige begeleiding noodzakelijk. PWS-begeleiders kunnen een brug slaan tussen de werkwijze, vaardigheden en terminologie in het ho en de manier waarop het PWS in het vo tot stand komt. Daarom stimuleren wij de vo-scholen om docenten te professionaliseren op het gebied van PWS-begeleiding. In samenspraak met de vo- en ho-instellingen en met als basis de ontwikkelde leerlingen-, docentenhandleiding PWS en het vaardighedenraamwerk wordt de inhoud en vorm van de PWS-training/-workshop bepaald. In 2022 hebben docenten van minimaal vijf scholen een intensieve professionaliseringstraining PWS gevolgd. Met een evaluatie wordt bekeken wat de training de docenten en leerlingen in het vo opgeleverd heeft.
6. Leerlingen die bezig zijn met hun PWS willen we laten begeleiden door studenten uit het hoger (beroeps)onderwijs. Op een laagdrempelige manier maken de leerlingen kennis met het hoger onderwijs, de opleidingen en de manier van werken. Hiermee wordt een brug geslagen tussen het middelbaar en het hoger onderwijs. Er heeft in 2022 een experiment plaatsgevonden waarbij vo-leerlingen en hbo-studenten voor het PWS met elkaar verbonden worden. Dit wordt geëvalueerd.
7. Doorgestroomde leerlingen in het hbo en wo worden in (aanloop naar) 2022 bevraagd hoe ze de aansluiting op het gebied van (onderzoeks)vaardigheden ervaren. Voor het hbo zullen de uitkomsten van het 100 dagenonderzoek aangevuld worden met gesprekken met studenten. EUR zet een onderzoek uit onder eerstejaarsstudenten. De uitkomsten worden gebruikt om de reeds ontwikkelde producten aan te vullen, maar ook om te bepalen waar de focus op moet liggen voor het ontwikkelen van een (onderzoeks)vaardighedenlijn vo-ho.
8. Docenten van onderzoeksmodules in de propedeuse van het ho worden in 2022 met een enquête bevraagd of ze bekend zijn met het vaardighedenraamwerk, de vaardighedeninspiratiebundel, de vaardighedenleerlijn, de leerlingenhandleiding en de Docentenhandleiding PWS en deze integreren in hun onderwijs. Zij worden ook bevraagd of de onderzoeksmodule die zij verzorgen aansluit op het toeleverend (vo-)onderwijs.

Wiskunde

1. We richten ons op de verdere verspreiding van, bekendheid met en het gebruik van de publicatie “Wiskunde in de technische hbo-opleidingen” in het Rotterdamse voortgezet onderwijs, de technische opleidingen van HR en op landelijk niveau. Het doel is dat in 2022 de publicatie bij alle vo-scholen van het samenwerkingsverband bekend is en dat een derde deel van de vo- scholen in de regio Rotterdam er ook daadwerkelijk gebruik van maakt. Tijdens de werkconferenties, in enquêtes en voortgangsgesprekken met het voortgezet onderwijs brengen we de publicatie onder de aandacht en vragen we vo-scholen naar hun ervaringen en het gebruik van de inhoud ervan. Op die manier checken we of we de doelstelling halen. De technische opleidingen van de HR passen hun gegevens jaarlijks aan op basis van de ervaringen en reacties uit het voortgezet onderwijs en van landelijke collega's.
2. We merken dat andere technische hbo-opleidingen en scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland belangstelling tonen voor de gekozen aanpak. Dit willen we graag stimuleren. Het streven is dat de publicatie wiskunde en werkwijze van de Hogeschool Rotterdam in 2022 tijdens minimaal 10 bijeenkomsten is gedeeld met andere hogescholen en dat het ontwikkelde idee/format door 5 andere hogescholen is overgenomen. Om dit te bereiken genereren we aandacht hiervoor door de publicatie, opgedane kennis en ervaringen te delen door middel van interviews en het geven van presentaties en workshops. De werkgroep en programmaleiding houden zicht op en coördineren de kennisdeling waardoor duidelijk is of dit doel in 2022 is behaald.
3. Binnen de Hogeschool Rotterdam zien we graag dat meer opleidingen in het technisch domein hun wiskundeonderwijs digitaliseren omdat dit bewezen bijdraagt aan het studiesucces. Docenten wiskunde wisselen onderling hun kennis en ervaringen uit en weten hun digitale lesmethoden onderwijskundig succesvol te kaderen. Onverwacht heeft dit al een extra impuls gekregen door de Corona-crisis. Onze inzet is erop gericht dat het aantal technische opleidingen van de HR dat structureel gebruikt maakt van digitale lesmethoden en toetsing in 2022 is verdubbeld. Er is dan ook overeenstemming bereikt over welke methoden en licenties door de HR worden gebruikt. Minimaal vijf technische opleidingen van de HR hebben in 2022 bovendien digitaal lesmateriaal beschikbaar gesteld voor docenten en leerlingen in het vo. Om dit te bereiken worden ervaringen uitgewisseld en gedeeld met collega's uit het ho en het vo tijdens de werkconferenties. Directies en onderwijsmanagement van de opleidingen worden in dit proces betrokken. Zij zijn van belang voor de besluitvorming en het bereiken van de doelstellingen. De afdelingen WOLT en FIT bieden ondersteunen hierbij en bieden informatie die eveneens inzicht geeft in hoeverre de doelstellingen worden bereikt.
4. Ons doel is bovenal dat in 2022 het studiesucces van studenten op het gebied van wiskunde aantoonbaar is verbeterd. We kijken daarvoor specifiek naar de opleidingen en scholen die actief gebruik maken van het ter beschikking gestelde materiaal en van digitale lesmethoden. Die houden zelf vaak gegevens bij over studieresultaten, gedifferentieerd naar mbo, havo en vwo. Ook leerlingen en studenten worden hierover ondervraagd en benoemen daarbij de ondernomen acties als relevant voor hun studiesucces wiskunde.
5. Vanuit de economische opleidingen is eveneens belangstelling getoond voor de publicatie omdat ook hier vragen leven met betrekking tot het vak wiskunde en het studiesucces van

studenten. In samenwerking met de werkgroep economie onderzoeken we welke verbeteracties op dit vlak mogelijk zijn. Dat zou bijvoorbeeld een vergelijkbare publicatie kunnen zijn over wiskunde in de economische studies. In 2022 is hiervoor materiaal ontwikkeld dat niet alleen bekend is maar ook wordt gebruikt door 1/3 van de scholen en economische hbo-opleidingen. Of dit doel wordt bereikt moet duidelijk blijken uit de gesprekken met de opleidingen en scholen en uit de jaarlijkse enquêtes waarin hiernaar wordt gevraagd.

Economie

1. We willen dat de keuze voor Bedrijfseconomie (BE) wordt gestimuleerd bij leerlingen die het E&M-profiel kiezen en die een economische hbo-opleiding willen gaan volgen, ook op landelijk niveau. In 2022 zijn de decanen, teamleiders havo en de vaksecties economie van alle vo-scholen van het samenwerkingsverband op de hoogte van het belang van BE voor studiesucces bij economische opleidingen. Daarnaast heeft de helft van deze scholen actie ondernomen om de keuze voor BE te stimuleren. Om dat te bereiken worden alle vo-scholen van het samenwerkingsverband over het effect van BE geïnformeerd, wordt er een promofilm voor het vak BE voor havo 3 leerlingen ontwikkeld en wordt verbinding gezocht met landelijke belangenclubs. Of dit doel bereikt wordt, meten we door een vragenlijst uit te zetten onder de vo-scholen van het samenwerkingsverband. Een mooie bijkomstigheid zou zijn als het aantal vo-scholen dat BE aanbiedt is toegenomen en dat meer leerlingen het vak BE kiezen. Dit wordt ook meegenomen in het onderzoek.
2. In 2022 heeft 50% van de economische hbo-bacheloropleidingen van het samenwerkingsverband de vakinhoudelijke aansluiting van het curriculum op de havocurricula van economie en bedrijfseconomie (BE) in kaart gebracht. Om dit te bereiken worden de opleidingen geïnformeerd over het onderzoekaanbod van NEXTSCHOOL, worden opbrengsten/inzichten van het onderzoek gedeeld en wordt deelname actief gestimuleerd. Of het voornoemde doel bereikt wordt, onderzoeken we door een enquête uit te zetten onder de economische opleidingen van het samenwerkingsverband. Een mooie bijkomstigheid zou zijn als het onderzoek de opleidingen inzichten heeft opgeleverd en er concrete vervolgacties zijn uitgevoerd. Dit wordt ook meegenomen in het onderzoek.
3. We willen weten of het doel van de Rotterdamse Business case: Inhoudelijk kennismaken met de diverse richtingen/opleidingen binnen het hoger economisch beroepsonderwijs, wordt bereikt. Het effect van de RBC voor LOB wordt in 2020 en 2021 met een vragenlijst in kaart gebracht. Met de uitkomsten kunnen we beoordelen of leerlingen een beter beeld hebben gekregen van de verschillende richtingen (en opleidingen) binnen het economische domein, waardoor ze bewuster een studiekeuze kunnen maken. In 2022 heeft 75% van de deelnemende leerlingen voorafgaand en direct na afloop van de RBC deze vragenlijst ingevuld. Om dat te bereiken wordt een 0-meting en een 1-meting opgesteld, de deelnemende scholen geïnformeerd over het onderzoek en deelname van de scholen/leerlingen actief gestimuleerd. Of er voldoende leerlingen hebben deelgenomen om te beoordelen of de RBC effect heeft, beoordelen we door het aantal deelnemers aan het onderzoek te tellen.

Taalontwikkelen lesgeven (TOL)

1. We willen de kennis van TOL breed verspreiden door het aanbieden van TOL-workshops en -trainingen. In 2022 heeft 25% van de vo-scholen en de hbo-opleidingen kennisgemaakt met TOL door het volgen van een workshop of training. Wij meten het aantal deelnemende scholen met de deelnemerslijsten.
2. Alle vo-/hbo-docenten die kennis hebben gemaakt met TOL via de werkconferentie en/of de TOL-training bij HR hebben gevolgd, worden bevraagd hoe zij TOL inzetten in de les en of zij verschil zien in de behaalde resultaten van leerlingen/studenten. Daarbij wordt ook geïnterviewd wat verdere professionaliseringsbehoeften zijn. Door iedere training/workshop te evalueren, behoeften te vertalen naar nieuw trainingsaanbod kunnen wij in 2022 de opbrengsten van de TOL-professionaliseringsactiviteiten rapporteren.
3. Binnen een vo-school en hbo-opleiding waar een/meerdere docenten TOL-geschoold zijn, merken de leerlingen/studenten dat de manier van lesgeven bijdraagt aan de ontwikkeling van hun taalvaardigheid. De docent evalueert samen met de leerlingen/studenten of de manier van lesgeven bijdraagt aan de ontwikkeling van hun taalvaardigheid. We verzamelen de opbrengsten in 2022.
4. Om docenten en studenten taalbewust te maken wordt een vragenlijst voor docenten en studenten in het vo en hbo ontwikkeld die scholen en opleidingen in kunnen zetten als 1e stap in het TOL-stappenplan dat al eerder is ontwikkeld.
5. Bij studenten wordt taalbewust zijn en wensen/behoeften op gebied van taalvaardigheid geïnterviewd middels een vragenlijst. Met dit experiment van de werkplaats Taal wordt samengewerkt door de werkgroep TOL met als doel behoeften/wensen te vertalen naar ondersteunend materiaal dat wordt opgenomen in een nieuwe versie van de TOL-zine.
6. De werkgroep TOL sluit aan bij TOL-initiatieven, waaronder die bij de WERKplaats Taal met als doel behoeften/wensen te vertalen naar ondersteunend materiaal dat uiteindelijk wordt opgenomen in een nieuwe versie van de TOL-zine.